

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.052.037

Національного університету
«Львівська політехніка»
79007, м. Львів, вул. Бандери, 12

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента
Єсімова Сергія Сергійовича на дисертаційне дослідження
Нестеренко Анни Олександрівни «Адміністративно-правове
забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі», поданої
на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Основою інформаційного суспільства є інформаційні і комунікаційні технології, які зумовлюють розвиток інформаційних відносин, які, у свою чергу, опосередковують та забезпечують взаємозв'язок інших суспільних відносин.

Права і свободи людини й громадянина загалом та права дитини, що реалізуються у сфері інформаційних відносин, безпосередньо пов'язані зі становленням демократичного суспільства, адже гарантії прав і свобод людини і дитини щодо інформаційної сфери належать до найважливіших засад формування правової держави, оскільки вони інтегровані до дієвого механізму державного управління в демократичному суспільстві.

Реалізація основоположних прав і свобод людини в інформаційній сфері займає особливе місце в системі національних інтересів України, ґрунтуючись на принципах свободи інформації і права – усе, що не заборонено законом, дозволено.

Ці принципи закріплені в основних міжнародно-правових

документах, Конституції України й низці інших законів. Відтак, важливого значення набуває усвідомлення змісту таких дефініцій, як інформаційні права дитини, адже сьогодні це є малодосліджена сфера, а адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі потребує детального аналізу та обґрунтування удосконалення його законодавчого регулювання.

Саме тому, рецензована дисертаційна робота «Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі», підготовлена Нестеренко А.О. вирізняється безумовною актуальністю.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Необхідно підкреслити, що проблематика дисертаційної роботи узгоджується з Законами України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. та «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р., Указом Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020»» від 12.01.2015 р. № 5/2015, Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, а також Стратегією кібербезпеки України, затвердженою Указом Президента України від 15 березня 2016 року № 96/2016.

Тема дослідження відповідає загальному напрямку дослідницької роботи кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»: «Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах розбудови правової держави» (державний реєстраційний номер 0116U004099).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Дисертаційна робота, є достатньо методологічно збалансованою, оскільки положення наукової новизни, висновки належно обґрунтовані та об'єктивні.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій досягнуто дисертантом за рахунок використання комплексу філософських,

загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання з метою вирішення поставлених завдань дослідження, опрацювання достатньої кількості наукових джерел, здійсненою апробацією одержаних результатів.

Мета дисертаційної роботи відповідає поставленому дисертантом науковому завданню, а саме комплексному аналізу адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі, розкритті правової природи інформаційних прав дитини та вироблення на цій основі пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення норм чинного законодавства, що регулюють правовідносини у вказаній царині.

Сформульовані завдання дисертантом вирішено, а узагальнені результати відображено у висновках до дисертації.

Обґрунтованості результатів дослідження А. О. Нестеренко також додає їх належна апробація на 5 науково-практичних конференціях та інших науково-практичних заходах, а також опублікування праць у 5 наукових фахових виданнях України, 1 в науковому періодичному виданні іноземної держави.

Найбільш вагомі наукові положення, висновки і рекомендації, одержані дисертантом, знайшли належне обґрунтування у тексті роботи.

Достовірність положень і висновків дисертаційного дослідження досягнуто використанням належних методів дослідження та достатньої джерельної бази. Методи дослідження обрано з урахуванням мети та завдань дисертації. Зокрема, у роботі використано у взаємозв'язку такі наукові методи: діалектичний метод – для дослідження проблематики в єдності її соціального змісту і юридичної форми, що дало змогу системно розглянути предмет дослідження (усі Розділи); антропологічний метод – для розгляду дитини як особистості та з'ясування змісту і суті прав дітей в інформаційному середовищі та їх класифікації (підрозділ 1.4); метод формалізації дозволив спростити наукове пізнання у процесі дослідження соціальних мереж у контексті забезпечення права дитини на безпеку та

приватність, а також медіапростору як сфери порушення прав дитини (підрозділи 1.4, 2.3, 2.4); синергетичний метод – для дослідження інформаційних прав дитини як цілісної системи прав нового покоління (підрозділи 1.2, 2.4, 3.3).

Окрім того, з метою отримання достовірних даних у процесі дослідження застосовувались такі методи наукового пізнання, як історичний (для розкриття наукознавчої основи дослідження адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі та законодавчого забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі) (підрозділи 1.1, 2.1), системний (з метою аналізу діяльності державних органів, уповноважених забезпечувати захист прав дітей в інформаційному середовищі та державної політики у сфері захисту дітей в інформаційному середовищі як цілісних системних категорій) (підрозділи 2.2, 3.2), порівняльно-правовий (для характеристики адміністративно-правового регулювання діяльності щодо забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі України та окремих зарубіжних країн, що дозволило виокремити позитивний досвід та обґрунтувати доцільність його застосування в нашій державі, в контексті досліджуваної проблематики) (Розділ 2, підрозділ 3.3), конкретно-соціологічний (для з'ясування впливу інформаційних технологій на особистість дитини та її права в умовах формування інформаційного суспільства) (підрозділи 1.3, 2.3, 2.4, 3.1), а також загальнологічні методи дослідження (аналіз, синтез, узагальнення, індукція, дедукція, граматичного і логічного тлумачення права та інші) (для формулювання висновків та узагальнень дослідження, вироблення пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення норм чинного законодавства та системи органів, уповноважених забезпечувати захист прав дітей в інформаційному середовищі) (Розділи 2, 3), що передбачають реалізацію можливостей конкретно-соціологічного, історичного, логічного, а також техніко-юридичного аналізу.

Емпіричну базу дослідження становлять: статистичні дані органів державної влади, результати соціологічного опитування 173 студентів Навчально-наукового інституту, права, психології та інноваційної освіти, а також 87 працівників органів соціального захисту у Львівській, Івано-Франківській, Рівненській та Житомирській областях в частині забезпечення прав людини та 36 співробітників уповноважених підрозділів Національної поліції цих областей. Спеціально досліджувалась діяльність органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей. Важлива інформація про стан забезпечення прав дітей була отримана з доповідей Уповноважено Президента з прав дитини, а також з публікацій фактичного, статистичного і соціологічного характеру з різних засобів масової інформації.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Положення наукової роботи ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є обґрунтованими та базуються на власних судженнях автора. Наукова новизна визначається тим, що вона отримана внаслідок комплексного дослідження адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі. У результаті проведеного дослідження запропоновані концепції розвитку та перспективи удосконалення чинного законодавства України в сфері забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі в контексті міжнародно-правових стандартів.

Дисертація А. О. Нестеренко вміщує низку елементів новизни. Серед найбільш значимих положень та висновків, що є новими для юриспруденції, вкажемо на такі:

1. Здійснено комплексний аналіз адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі в сучасних реаліях. Запропоновано авторську концептуальну модель діяльності держави і суспільства щодо вирішення проблеми забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі на законодавчому, програмному,

управлінському, виконавчому та просвітницькому рівнях.

2. Визначено, що термін «захист прав дитини в інформаційному середовищі» становить комплексну систему заходів, що застосовується для забезпечення вільної і належної реалізації суб'єктивних прав дитини, і включає судовий захист, законодавчі, економічні, організаційно-технічні та інші засоби і заходи, а також самозахист усіх громадянських прав дитини, зокрема й інформаційних.

3. Доведено, що сфера забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі охоплює різні сфери суспільного життя (наприклад, інформаційну, економічну, культурну, соціальну), де крім правових регуляторів можуть використовуватися інші заходи, наприклад, йдеться про інформаційно-правові норми щодо прозорості діяльності органів публічного управління, право на соціально значущу інформацію, електронну міжвідомчу взаємодію, інтеграцію державних і недержавних інформаційних систем у зв'язку зі здійсненням публічного управління, використання інформаційних технологій і систем у механізмах прямого та зворотного зв'язку з громадянами й інститутами громадянського суспільства, обмеження провайдерами контенту, який містить інформацію заборонену статтею 20 Закону України «Про охорону дитинства».

4. Запропоновано низку нових за змістом положень, що суттєво впливають на стан адміністративно-правового забезпечення прав дитини в інформаційному середовищі та мінімізують негативний вплив інформаційних технологій на особистість дитини та її права в умовах формування інформаційного суспільства.

5. У роботі запропоновано авторське бачення щодо подальшого формування законодавства, що регламентує діяльність правоохоронних органів щодо забезпечення безпеки дітей в інформаційному просторі.

Сформульовані дисертанткою висновки відповідають завданням дослідження, відображають у стислій формі результати дослідження.

Дисертація А. О. Нестеренко є завершеною роботою, результати якої можуть знайти своє практичне впровадження у: науково-дослідній сфері – для проведення досліджень, спрямованих на розробку проблемних питань адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі; правотворчій діяльності – для удосконалення положень окремих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі; правозастосовній діяльності – для покращення практичної діяльності органів державної влади та їх структурних підрозділів, установ щодо забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі; навчальному процесі – для розробки та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Інформаційне право», «Проблеми адміністративного права і процесу», «Практикум з адміністративного права і процесу» та «Конституційне право» у вищих начальних закладах, що здійснюють підготовку юристів.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації в опублікованих працях. Основні результати дослідження дисертантом апробовано на 5 науково-практичних конференціях та викладено у 6 наукових публікаціях, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в науковому періодичному виданні іноземної держави.

Оформлення дисертаційної роботи відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Зміст дисертації відповідає спеціальності 081 «Право», за якою вона подається до захисту. Дисертація написана українською мовою, у науковому стилі.

Вирішення наукового завдання. Дисертація А. О. Нестеренко містить вагомі результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання, а також забезпечують розв'язання низки практичних питань, що

виникають стосовно адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі.

Зауваження.

Між тим, не всі авторські тези, твердження і міркування сприймаються як логічний підсумок емпіричних спостережень, що на достатньому рівні обґрунтовані з теоретичних позицій, здобутків юридичної практики і аналізу нормативного матеріалу. Деякі з них потребують додаткових роз'яснень і уточнень з огляду на сучасний стан та перспективи розвитку адміністративно-правової теорії і відповідної законодавчої бази. У зв'язку з цим є необхідність висловити низку зауважень і окреслити дискусійні положення.

1. Загалом погоджуючись з автором у тому, що для держави як інституту публічної влади захист прав людини загалом та дитини, зокрема є однією з основних функцій, автору необхідно було б ширше торкнутись діяльності не лише тих державних органів та посадових осіб, які у рамках забезпечення цієї функції встановлюють відповідальність за допущені правопорушення, але й тих які забезпечують охорону прав дитини шляхом запобігання правопорушень.

2. Дисертант розглядає сферу прав дитини як важливий соціальний інститут, що в умовах сьогодення піддається серйозним трансформаціям, пов'язаним з впливом інформаційних технологій, та зауважує що ці трансформації призводять до появи нових викликів і загроз правам дитини загалом. Натомість, у контексті зазначеного доцільно було б чіткіше обґрунтувати, що автор розуміє під переосмисленням механізму захисту прав дитини в інформаційному середовищі.

3. Класифікуючи інформаційні права дитини Нестеренко А. О. зауважує, що їх доречно віднести до прав четвертого покоління. При цьому дисертант зауважує, що в науці теорії держави та права існує дві точки зору щодо цього питання. На думку окремих вчених права четвертого покоління,

це група прав, пов'язаних з генетичними експериментами, клонуванням та іншими біологічними розробками, тоді як на думку інших – це група прав, що складається з права на інформацію та інших прав, пов'язаних з інформаційними технологіями. Водночас, деякі вчені, які розглядають інформаційні права як права четвертого покоління, при цьому відносять їх до так званих «прав солідарності». Однак існує й інша позиція, згідно з якою у «поколіннєвій» теорії еволюції прав людини, права і свободи людини і дитини в інформаційній сфері відносяться до третього покоління. У цьому контексті варто було б почути детальнішу аргументацію дисертанта.

4. Особливий акцент у дисертації зроблено на праві людини на інформацію, тобто праві вільно шукати, одержувати, передавати, створювати й поширювати інформацію будь-яким законним способом, що гарантується конституціями більшості держав. Це право логічно впливає із загальноновизнаного принципу міжнародного права поваги до прав людини й її основоположних свобод. Однак, дисертанту варто було б екстраполювати цю площину прав на права дитини і вказати на ті обмеження, які можуть виникати стосовно дітей щодо реалізації цього права.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Висловлені зауваження не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної А. О. Нестеренко дослідницької роботи, а здійснений автором творчий пошук заслуговує на повагу і позитивну підтримку.

Рецензована дисертація вирішує конкретне науково-прикладне завдання, містить раніше не захищені положення, які є особистими напрацюваннями автора, мають наукову цінність і позитивне значення для подальшого розвитку питання адміністративно-правового забезпечення прав дітей в інформаційному середовищі, та загалом адміністративно-правової науки.

На підставі викладеного вважаю що дисертація Нестеренко Анни Олександрівни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення прав

дітей в інформаційному середовищі» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка за своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, рівнем наукової та практичної значущості отриманих результатів, а також за кількістю та обсягом публікацій відповідає положенням Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, а її автор – Нестеренко Анна Олександрівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

Доцент кафедри адміністративно-правових

дисциплін юридичного факультету

Львівського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

С. С. Єсімов

